

ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI
INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE ȘI POLITICE

Cu titlu de manuscris:

C.Z.U: 343.82 (498) (043.2)
M 59

MEREI Luminița Eleni

**REGIMUL JURIDIC AL SISTEMULUI PENITENCIAR ÎN
ROMÂNIA ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA,
ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA**

Specialitatea: 551.01 – Teoria generală a dreptului

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Chișinău, 2015

Teza a fost elaborată în cadrul Institutului de Cercerări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei

Conducător științific:

Smochină Andrei, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Referenți oficiali:

Humă Ioan, doctor în drept, profesor universitar, România

Coptileț Valentina, doctor în drept, conferențiar universitar

Componenta Consiliului Științific Specializat:

1. Aramă Elena, președinte, doctor habilitat în drept, profesor universitar
2. Tașcă Mihai, secretar științific, doctor în drept
3. Baltaș Dumitru, doctor habilitat în drept, profesor universitar
4. Lupașcu Zinaida, doctor în drept, conferențiar universitar
5. Cușnir Valeriu, doctor habilitat în drept, profesor universitar
6. Grama Dumitru, doctor în drept, conferențiar cercetător

Susținerea va avea loc la data de 04 decembrie 2015, ora 14.00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 18 551.01 – 02 din cadrul Institutului de Cercerări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 1, bir. 408, Republica Moldova, MD-2001.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la biblioteca AȘM și pe pagina-web a Consiliului Național de Acreditare și Atestare (www.cnaa.acad.md)

Autoreferatul a fost expediat la 3 noiembrie 2015

Secretarul științific al Consiliului Științific Specializat
doctor în drept

Tașcă Mihai

Conducător științific,

doctor habilitat în drept, profesor universitar,

Smochină Andrei

Autor, **Merei Luminița Eleni**

©Merei Luminița Eleni, 2015

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei și importanța problemei abordate. În aparență, așa cum este formulată, tema sugerează o lucrare de istorie a dreptului cu pronunțat caracter teoretic. Nimic însă nu se poate construi în practică fără o temelie. Este și cazul sistemului penitenciar românesc contemporan. Fără cercetarea actelor normative din epoca modernă, care au reglementat normele de drept penal și de procedură penală, adaptându-le neconținut la realitățile sociale, n-ar fi posibilă în zilele noastre asanarea morală prin organizarea pe baze științifice a unui sistem de prevenire și reprimare a infracțiunilor. În acest sens, considerăm că se justifică actualitatea temei cercetate de noi și implementarea concluziilor rezultate în practica judiciară.

Importanța temei constă în valorificarea experienței dobândite de legiuitori într-o perioadă semnificativă de timp de trei sferturi de veac ale epocii moderne românești și care s-a concretizat în elaborarea unor acte normative de natură să combată fenomenul infracțional și să țină pasul cu dinamica vieții sociale și normele internaționale de respectare ale drepturilor omului.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare

În doctrina juridică, problema reformării sistemului penitenciar românesc a constituit întotdeauna un obiect investigațional.

Numeroase studii privind sistemul penitenciar românesc din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, începutul secolului XX, au pus accentul pe evidențierea tarelor actelor normative care reglementau sistemul penitenciar. Autorea prezentei teze și-a propus să aducă la lumină părțile pozitive ale legilor și regulamentelor din perioada studiată, punând accentul pe umanizarea sistemului penitenciar. Din acest punct de vedere, ideea de reformă morală a sistemului penitenciar românesc n-a făcut până în prezent, decât în rare cazuri, obiectul explicit al unor studii în monografice aprofundate. Desigur că, până să-și propună obiectivul prin ambiția de a rezolva problema, teza de față poate fi socotită, alături de alte lucrări ale autoarei consacrate acestei teme, o modestă contribuție în acest sens

Scopul și obiectivele lucrării

Scopul tezei este să însumeze punctele de vedere convergente pentru o perioadă semnificativă de timp, pentru a oferi specialiștilor angajați în reforma sistemului penitenciar experiența trecutului și argumentelor travaliului întreprins de ei

Pentru atingerea acestui scop au fost stabilite următoarele obiective:

1. Evidențierea necesității reformării sistemului penitenciar
2. Cunoașterea opiniilor penaliștilor europeni și români referitoare la rolul închisorilor și la carențele sistemului penitenciar din perioada modernă

3. Înfațișarea organizării sistemului penitenciar din Principatele Române și România modernă în perioada 1831-1929;

4. Sublinierea rolului modernizator al legilor și regulamentelor în materie din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, cu vădită tendință de umanizare a sistemului penitenciar;

5. Examinarea dispozițiilor privind ameliorarea vieții deținuților și înscrierea – pentru întâia dată – a unor drepturi ale celor închiși;

6. Descrierea organizării muncii în închisori, a educației morale, școlare și religioase, în vederea pregătirii reinsertiei sociale a populației din penitenciare și case de corecție;

7. Concluzii care să proiecteze experiența și învățămintele acestei perioade de înnoire a legislației penale la contemporaneitate, pentru a contribui la ameliorarea acesteia.

Metodologia cercetării științifice

- a. Utilizarea metodei clasice de cercetare a izvoarelor, actelor normative, lucrărilor generale și speciale, în conformitate cu normele academice
- b. Recurgerea la metoda modernă comparativă folosită astăzi pe plan mondial
- c. Sistematizarea informației după criteriul cronologic și tematic
- d. Preocuparea pentru utilizarea unui limbaj de specialitate și a unui stil de expunere clar și coerent

Noutatea și originalitatea științifică

Autorea prezentei teze și-a propus să aducă la lumină părțile pozitive ale legilor și regulamentelor din perioada studiată, punând accentul pe umanizarea sistemului penitenciar. Din acest punct de vedere, ideea de reformă morală a sistemului penitenciar românesc n-a făcut până în prezent, decât în rare cazuri, obiectul explicit al unor studii în monografice aprofundate

Teza de doctorat a parcurs aproape exhaustiv studiile de referință publicate până în prezent, începând cu ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, cât și codurile și legile uzuale ale acestei perioade. Unele izvoare folosite (materiale de arhivă privind munca în închisori sau condițiile de viață) au fost aduse pentru prima oară în circuitul informației științifice, ceea ce oferă un plus de originalitate lucrării. Lucrarea de față vine în completarea studiilor anterioare, cu o prezentare a sistemelor penitenciare din provinciile românești aflate sub ocupație străină înainte de 1918 și tocmai pentru a evidenția continua reformă a sistemului penitenciar, cu o analiză statistică comparată dintre sistemele penitenciare din Republica Moldova și România, în epoca contemporană.

Problema științifică importantă soluționată a prezentei lucrări constă în demonstrarea și fundamentarea științifică a existenței la nivel de avangardă , în contextul epocii, a gândirii juridice din spațiul românesc în ceea ce privește detenția ca sancțiune penală, ceea ce servește la confirmarea

faptului că începând cu a doua jumătate a secolului XIX și până la începutul secolului XX spațiul românesc nu s-a modernizat doar minimal, existând preocupări profunde, originale de gândire și acțiune juridică, permițând astfel evidențierea gândirii juridice românești drept una racordată și conformă cu valorile lumii democratice și civilizate, permițându-se de asemenea valorizarea gândirii juridice românești într-o zonă prea puțin cercetată de către specialiștii dreptului.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării

Preocupări pentru modernizarea și umanizarea sistemului penitenciar după modelul țărilor europene avansate s-au manifestat de timpuriu și ca urmare a lărgirii societății românești spre lumea apuseană din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În toată această perioadă de timp cercurile guvernante au acționat, prin actele normative intrate în vigoare, pentru ca sistemului penitenciar să nu se limiteze la funcția represivă, ci să devină un mijloc de recuperare, reeducare și reintegrare în societate a celor care au încălcat normele de conviețuire socială și au suferit rigorile legii.

Acesta nu este un obiectiv trecător, ci o sarcină permanentă a societății, pentru că nici infracționalitatea, ca fenomen social, nu a scăzut în intensitate. De aici rezultă și actualitatea temei, precum și importanța subiectului abordat în lucrarea de față.

Așadar, având ca obiect regimul juridic al sistemului penitenciar din perioada cuprinsă în titlu, teza de doctor și-a propus focalizarea atenției asupra unei misiuni, anume aceea de reeducare și resocializare a deținutului, de unde și importanța studierii fenomenului infracțional, urmat de propunerea unor soluții de îndreptare. Avem nădejdea că lucrarea de față este o modestă contribuție la atingerea acestui scop, mai ales că, în ultimii ani, numărul publicațiilor pe această temă a fost extrem de scăzut. Practic, semnalăm o singură lucrare semnificativă din ultimii ani : Ioan Bâla, *Evoluția sistemului de executare a pedepselor privative de libertate în dreptul românesc*, Universul Juridic, București, 2011.

Observațiile generațiilor de juriști privind sursele infracționalității, curba ascendentă a fenomenului, raportat la cauzele sale (condiții sociale, starea materială a populației, gradul de instrucție, structura psihică a individului, rigorile legilor civile și penale etc) – însumate și analizate în lucrare, au certe perspective de aplicabilitate în măsuri reformatoare pentru sistemul penitenciar.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere. Rezultatele obținute în urma investigațiilor constau în:

- Evidențierea necesității reformei sistemului penitenciar, prin prezentarea și analizarea tabloului deplorabil al sistemului penitenciar românesc de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea.
- Prezentarea și comentarea opiniilor penaliștilor europeni și români cu privire la rolul închisorilor și la carențele sistemului penitenciar românesc din perioada modernă.

- Prezentarea și analizarea organizării sistemului penitenciar din Principatele Române și România modernă în perioada 1831-1929, prin sublinierea rolului modernizator al legilor și regulamentelor în materie, cu vădită tendință de umanizare a sistemului penitenciar.
- Examinarea dispozițiilor privind ameliorarea vieții deținuților, descrierea și analizarea organizării muncii în închisori, a educației morale, școlare și religioase, în scopul pregătirii reinsertiei sociale a populației din penitenciare și case de corecție.

Implementarea rezultatelor științifice

Majoritatea ideilor, concluziilor și propunerile cuprinse în teză și-au găsit oglindirea în publicațiile autoarei și ar putea fi utilizate în perspectiva utilizării lor în ceea ce rămâne statornic pentru ideea de detenție: ameliorarea condiției umane a celui ce-și ispășește pedeapsa, pentru a fi redat societății în ideea respectării normelor legale. De asemenea, materialele de cercetare au fost expuse în prezentările din cadrul unor conferințe naționale și internaționale.

Aprobarea rezultatelor cercetării

Teza a fost examinată atât în ședința Secției de Drept Național, cât și în ședința Seminarului Științific de Profil a Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei.

Ideile expuse în textul lucrării au fost puse în discuție în cadrul unor conferințe naționale și internaționale, cât și prin intermediul publicațiilor științifice ale autoarei lucrării. Cele mai importante publicații fiind următoarele:

1. *Opinii referitoare la rolul închisorilor și la carențele sistemului penitenciar din perioada de început a României moderne.* În: *Legea și viața*, nr. 12, Chișinău, 2011. p. 26-28
2. *The organization of prisons in the Romanian Principalities.* In: *Proceeding of the 2 nd International Conference on Law and Social Order, Constantza March 2-3 vol.2, 2012, pp.31-37*
3. *Infracțiuni și pedepse în legislația românească (sfârșitul secolului XVIII-secolul XIX).* În: *Materialele Conferinței științifice internațională anuală a tinerilor cercetători, Perspective de dezvoltare a științei în viziunea tinerilor cercetători, vol. II Drept Național și Științe Politice, Ediția a VIII-a, 3 iunie 2014, Chișinău. p. 190-200*

Alte aspecte ale investigației și-au găsit reflectarea în alte 6 publicații științifice.

Publicațiile la tema tezei

Cercetările efectuate de autoare, precum și concluziile și recomandările științifice și-au găsit reflectarea în 9 lucrări științifice: 3 publicații în reviste de specialitate și 9 publicații în materialele conferințelor naționale și internaționale, volumul total al publicațiilor fiind de 3,3 c.a

Volumul și structura tezei

Teza este compusă din adnotare, introducere, 4 (patru) capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie și CV-ul autorului.

Cuvinte-cheie: delincvență, sistem celular, reinserție, expiație, comutare, recidivă, instanță, recluziune, corecție, prevenție, delict, detenție, culpă, încarcerare, criminalitate

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea reprezintă fundamentarea și justificarea temei alese pentru cercetare. În acest sens, ea cuprinde compartimente ca: actualitatea și importanța temei investigate, gradul de cercetare a temei, scopul și obiectivele propuse spre realizare, noutatea științifică a rezultatelor obținute, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, baza metodologică, modalitatea de aprobarea a rezultatelor și concluziilor cercetării.

1. Regimul juridic al sistemului penitenciar românesc în contextul societății epocii moderne, reflectat în cercetările științifice în domeniu

Primul capitol este structurat în două subcapitole:

În 1.1. Analiza actelor normative în domeniul regimului juridic al sistemului penitenciar în epoca modernă se realizează o analiză a procesului de umanizare a sistemului penitenciar românesc în perioada tratată prin prisma actului normativ în materie. Cercetarea atentă a acestor acte normative a permis reconstituirea unui tablou cuprinzător al sistemului penitenciar românesc, clasificarea închisorilor (case de arest, case de opreală, case de corecție, arestele condamnaților preventiv și definitiv), regimul intern, drepturile și îndatoririle deținuților, condițiile de viață, sancțiuni, pedepse și recompense, personalul închisorilor și îndatoririle sale, asistența medicală, instrucția școlară și educația morală.

În sfârșit, dar nu în ultimul rând, consistența demersului științific a fost dată și de studierea documentelor arhivistice, identificate în Arhivele Naționale ale României fondurile Vornicia Temnițelor și Direcția Generală a Închisorilor – realitate reflectată și în aparatul critic al lucrării, cum bine se poate constata.

Ideea de reformă morală în sistemul penitenciar apare formulată încă de la începuturile secolului XIX în documentele de arhivă. Redăm, în acest sens următoarea apreciere înscrisă într-o Directivă a Direcției Generale a Închisorilor din 1907, descoperită în arhivele instituției: *„Fiindcă scopul pedepsei și al sistemelor penitenciare este astăzi reforma morală a delincvenților și redarea lor societății folositori și cinstiți, regimul moral și instructiv ce urmează a li se aplica în timpul detențiunii lor în închisori, constituie primul mijloc pentru realizarea lor”* [1, p.16].

Valoarea acestor gânduri rezultă și din alte realități, oglindite în aceleași pagini de arhivă: pericolul contagiunii derivat din starea de promiscuitate din închisori, unde prevenții și condamnații trăiau de-avalma. Acest pericol era alimentat și de *„lipsa desăvârșită a oricărui mijloc de înălțare morală sau de combaterea vițiului și a corupției ce răii exercită asupra celor buni– un mijloc*

educativ și moralizator se impunea pentru salvarea sufletelor care încă nu sunt inundate de veninul crimei și a imoralității” [1 p.16].

Regulamentele Organice din Principatele Muntenia și Moldova își au locul lor distinct în zorii reformării și modernizării structurilor politico-administrative, instituționale și juridice a celor două țări. Ele au modificat și legislația penală, prevăzând însemnate dispoziții pentru închisori. De aceea, studierea lor a făcut un obiect distinct al cercetărilor noastre. Călăuzite de aceste prevederi, Adunările Obștești din cele două Principate au întocmit și pus în aplicare un *Regulament al temnițelor* pentru ca mai apoi, până la intrarea în vigoare a Codul Penal din 1865 în Moldova să se aplice *Codul Penal* din 1826, iar în Muntenia *Condica Criminalicească* adoptată de Divanul Obștesc în timpul domniei lui Barbu Știrbei (1850-1853).

Prin *Regulamentul pentru organizarea serviciului stabilimentelor penitenciare și de binefacere* din 1862 ambele Principate Unite au căpătat o organizare uniformă a temnițelor, pentru ca Legea din 1874 să înlocuiască dispozițiile anterioare, rămânând în vigoare până în 1929.

Codul Penal Român intrat în vigoare în 1865, cu modificările ulterioare operate între anii 1874-1895, clasifica infracțiunile în crime, delictе și contravenții, implicând în ansamblu următoarele forme de detenție: munca silnică, reclusiunea, închisoarea corecțională și închisoarea polițienească. Într-o remarcabilă operă de sistematizare a materiei, inspirându-se și din alte modele europene, legiuitorul a prevăzut cu meticulozitate și pedepsele corespunzătoare acestor infracțiuni, deși o concordanță fără cusur n-a fost niciodată posibilă.

Înainte încă de a intra în conținutul și esența sa, se cuvine a spune că, inspirându-se din știința penologică modernă, dar puternic ancorată în realitățile românești, Codul Penal din 1865 a rămas în literatura de specialitate ca fiind cel mai blând din toate țările europene.

În perioada următoare au intrat în vigoare numeroase legi și regulamente adoptate de Corpurile Legiuitoare:

Legea asupra regimului închisorilor din 1 februarie 1874 referindu-se la aleasa misiune a preotului duhovnicesc, sublinia că obiectivul acesteia era „*sădirea de fapte bune, de îndreptare a sufletelor pierdute în întunericul neștiinței și al răului*” [12, p.793]. Subordonată aceluiași scop a fost și autorizarea lecturii cărților de către deținuți [12, p.213].

Regulamentul general pentru penitenciarele centrale, din 20 mai 1874, în C. Hamangiu, II, Legi uzuale.

Regulamentul general al Casei Centrale de Corecție pentru minori din 1874, în C. Hamangiu, II, Legi uzuale.

Legile și regulamentele intrate în vigoare în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea înscrisau dispoziții vădit preocupate de respectare a demnității celor trecători vremelnici prin temnițe și ocne, și care umiliți în condiția lor umană, s-ar fi întors în societate traumatizați pe viață.

Legea pentru organizarea penitenciarelor și institutelor de prevenție din 30 martie 1929 [13, p.742-776] a fost cel mai important act normativ în materie după Legea din 1874. În Dispozițiuni preliminare în care începe textul legii se preciza că toate pedepsele și măsurile de prevenție privative de libertate prevăzute în Codul Penal sau legile speciale aflate în vigoare se vor executa numai în penitenciarele și institutele de prevenție, în afara de situația în care altă lege specială ar prevedea derogări de la această dispoziție. Toate aceste instituții erau puse sub conducerea și supravegherea Direcției Generale a Penitenciarelor și Institutelor de prevenție.

Conținutul tuturor actelor normative (legi, decrete, regulamente) adoptate de Corpurile Legiuitoare, promulgate și publicate în Monitorul Oficial pot fi cercetate studiind monumentală lucrare a lui Constantin Hamangiu – *Codul general al României. Codurile* (1856-1907) și *Legile uzuale* (1856-1900), Editura Alcalay, București. Aceste acte normative sunt reunite și în Colecțiunea generală a legilor României, București, 1906

În 1.2. Analiza studiilor doctrinare în domeniul regimului juridic al sistemului penitenciar în epoca modernă se realizează o sinteză a doctrinei de specialitate, în care este investigat gradul de cercetare a temei.

Tema propusă pentru examinare a fost abordată de o serie de cercetători de profil, autori de tratate și specialiști în domeniu. Cu o deosebită considerație enumerăm numele: Ștefan Arsenescu, Ioan Chiș, Gr. I. Dianu, Octav Gorescu, Constantin Moroiu, Ovid Stănculescu, Ștefan Stătescu, Bruno Ștefan, Emilian Stănișor și Constantin Hamangiu, lucrările acestora constituind un real și neprețuit suport la elaborarea prezentei teze de doctor. Domeniile cercetate de autorii lucrărilor studiate privesc istoria dreptului, gama pedepselor privative de libertate, psihologia judiciară, judecata la români, tendința de creștere a criminalității, organizarea sistemului penitenciar ș.a.

Istoria sistemului penitenciar, de la primele forme medievale de organizare (grosuri, pușcării), la temnițele și închisorile din epoca modernă, a făcut obiectul a numeroase studii, care au văzut lumina tiparului încă din secolul al XIX-lea. Citate deseori în aparatul critic al lucrării de față, toate acestea sunt prezentate în esența lor pentru o mai bună evaluare a importanței lor.

Reflectând asupra rosturilor închisorilor, un autor avizat, Bruno Ștefan, [29, p.200] scria: „Se pare ca nicio societate n-a rezistat tentației de a priva de libertate o parte din membrii săi”. Concluzia nu s-a putut sustrage de la a caracteriza nici societatea românească. De aceea, istoria certifică existența pușcăriilor, născute parcă odată cu apariția omului, ca locuri de expiație, pentru că „teama de pedeapsă a stat la temelie societăților”.

Deosebit de prolific, Ioan Chiș se înscrie în bibliografia folosită de noi cu valoroase lucrări, axate pe istoria penitenciarelor românești începând din secolul al XVIII-lea și pe atât de necesara reformă a acestui sistem, atât de actuală și în zilele noastre.

Inspirându-se din îndelungata sa experiență ca înalt funcționar al sistemului penitenciar, Gr. I. Dianu s-a arătat convins de necesitatea reformării acestuia. Starea în care se aflau închisorile noastre – constata el – regimul sub care trăiau arestații și tratamentul la care erau supuși, nu puteau să lase mult timp nepăsători pe legiuitori, mai cu seamă când pretutindeni în țările civilizate „ceștiunea reformei penitenciare” a sensibilizat oameni de stat, sociologi și filantropi, deschizând un câmp larg de dezbateri din cele mai vii și mai aprinse. Este adevărat, constata înaltul funcționar, împrejurările de ordin social și politic care au absorbit întreaga clasă conducătoare de la alte preocupări „*ne-au găsit cu totul nepregătiți pentru o asemenea reformă*” [6, p.47]. Dar , chiar și în aceste împrejurări oamenii politici n-au rămas nepăsători în fața unui astfel de imperativ. Din scrierile acestui prolific autor mai reținem și volumul intitulat *Criminalitatea și cauzele ei în România. Închisorile. Represiunea crimelor și penalitățile. Sisteme penitenciare. Moralizarea condamnaților*, București, 1907.

Deosebit de interesantă prin paginile pline de date inedite și capacitatea de reconstituire a atmosferei din închisorile de pe lângă mănăstirile fortificate din România, este lucrarea semnată de Octav Gorescu: „Văcăreștii Mănăstire. Văcăreștii penitencia Văcăreștii Mănăstire. Precedat de un scurt istoric asupra regimului penitenciar în România, București: Tipografia penitenciarului Văcărești, 1930.

Constantin Moroiu, cel ce se intitula „profesor obștesc de legi” la colegiul Sf. Sava, relatează cu har viața dusă de deținuți în locașul care era temnița din București, cu întrebarea finală retorică: „Acum, dintr-o astfel de sistemă, ce poate nădăjdui cineva?” [18, p.XVIII-XIX].

Lucrarea citată făcea propuneri îndrăznețe, depășind gradul de gândire al contemporanilor săi referitor la umanizarea vieții în detenție. De la aceste constatări nu mai era decât un pas până la capitolul intitulat „*Ideea de reformă pentru pușcărie*”. Plecând de la constatarea că „*pușcăria în halul în care se află acum strică pe vinovații noștri și sufletește și trupește*”, autorul formulează o concluzie regăsită în mai toate operele marilor penaliști europeni și americani: „*Dacă vreți să întâmpinați, iar nu să pedepsiți vinovațiile, sau să aveți o pedeapsă mai puțin, îndreptați systema temniței, faceți ca pușcăria să fie loc de siguranță și casă de îndreptare iar nu de osândă*”.

Un prolific autor, citat pe întreg parcursul lucrării noastre, este Emilian Stănișor. Enumerând numai scrierile sale, rezultă valoarea informativă și documentară a paginilor scrise de dânsul: „Universul carceral”; „Monografia sistemului penitenciar românesc”; „Reforma sistemului penitenciar românesc”.

„Este mai bine să nu creem legi pe cari nu le putem aplica, decât să aplicăm o dispozițiune contrară legilor în vigoare”, reflecta Ștefan Stătescu, procuror la Curtea de Apel București, concluzie desprinsă din îndelungata sa experiență de distribuitor al dreptății.

Informația că arestații din grosuri și pușcării erau puși la tot felul de munci publice pentru a nu sta în trândăvie și pentru a-și scoate hrana și celelalte cheltuieli de întreținere, ne este dată de penalistul Ovid Stănciulescu [25, p.73].

Preocupat, alături de alți autori, de organizarea muncii în închisori, autorul relevă că *„fie din cauza unor greșite îndrumări, fie din cauza cheltuielilor pe care statul nu le putea suporta, multe ateliere au fost desființate curând după crearea lor”* [25, p.87].

Același autor vorbește și despre locurile distincte de detenție pentru cinul preoțesc. La București, pe lângă temnița Capitalei (închisoarea din beciurile de la Curtea Veche domnească) și grosurile Spătăriei și Agiei, se afla la Mitropolie și o închisoare pentru preoți.

În contrast cu cazurile, puține la număr, este adevărat, când unii preoți își încălcau misiunea duhovnicească și chiar legile, Ovid Stănciulescu elogiază rolul jucat de slujitorii altarului în educația morală a tinerilor infractori din penitenciarele de corecție pentru minori [25, p.83].

Temeinicia cercetării sale și implicit, valoarea informațiilor lăsate nouă, rezultă din investigarea izvoarelor din perioada ce ne interesează. Referindu-se la prevederile Condiții Criminalicești din 1850, potrivit cărora persoanele aparținând clasei nobiliare, bărbați și femei, osândiți la pedepse privative de libertate, erau supuși și la pedeapsa accesorie de „degradare cetățenească” (civică) –autorul pune în circulație un concept juridic modern, ce-și făcea loc în practica timpului [25, p.48].

Autoarea acestei lucrări se înscrie în bibliografia generală cu studii publicate în diferite reviste de specialitate. Aria de interes a acestor lucrări privește: reforma regimului penitenciar în secolul al XIX-lea; organizarea sistemului penitenciar românesc; umanizarea muncii în închisori; rolul închisorilor și carențele sistemului penitenciar în secolul al XIX-lea; istoricul justiției în Țările Române.

Tot aici se regăsesc concluziile la care a ajuns autoarea în urma investigațiilor din prezentul capitol. Se descriu scopul și obiectivele tezei.

2. Începuturile reformei penitenciare și organizarea închisorilor în Principatele Române (1831-1865)

2.1. Necesitatea reformării sistemului penitenciar

Perioada din ajunul organizării pe baze moderne a statului român – prima jumătate a secolului al XIX-lea – a adus în prim-planul preocupărilor juriștilor români, școliți în Apus în spiritul

curentului umanist al vremii, problema umanizării vieții în temnițe și închisori, după ce inclusiv unii domni luminați ai Principatelor Muntenia și Moldova și-au exprimat compasiunea pentru soarta nefericitelor făpturi care le populau.

Starea în care se găseau închisorile noastre, precum și tratamentul la care erau supuși arestații nu puteau să lase mult timp nepăsătoare forțele renovatoare, mai cu seamă când, pretutindeni în statele civilizate, problema reformei penitenciarelor preocupa atât de mult cercurile guvernante.

Contactele tot mai strânse cu valorile europene au înrăurit și domeniul legislativ. Pe acest plan își face loc o nouă viziune privind raportul dintre vină și pedeapsă, cu tendința vădită de restrângere a pedepselor corporale, ceea ce a făcut să crească importanța celor privative de libertate, deci și a sistemului carceral. Acest aspect este cel mai vizibil în felul cum este percepută pedeapsa cu moartea – ca o realitate barbară și anacronică.

2.2. Închisorile și grosurile din Țara Românească și Moldova

Ca și în alte domenii ale reformării aparatului de stat, o schiță a remodelării sistemului penitenciar s-a conturat în anii punerii în lucrare a Regulamentelor Organice din 1831 în Țara Românească și 1832 în Moldova. În timpul domniilor care au urmat, izvoare ale epocii anunțau în perspectivă o reformă a întregului sistem penitenciar. Din păcate, greutățile financiare, turbulențele politice și chiar lipsa de interes au făcut ca distanța dintre proiectele generoase și punerea lor în practică să fie parcursă anevoios și cu mare încetineală. Demersurile și căutările în materie s-au succedat neconținut și după Unirea Principatelor, deși au urmat un curs sinuos și nu lipsit de inconsecvențe.

2.3. Organizarea uniformă a închisorilor prin Regulamentul pentru organizarea serviciului stabilimentelor penitenciare și de binefacere din România (1862)

Prima organizare a întregului sistem de închisori s-a realizat în 1862, având la bază Regulamentul aprobat prin decret domnesc. Atunci s-a produs unificarea sistemelor penitenciare din cele două Principate, unificate sub numele oficial de România. Documentul avea în vedere atât organizarea stabilimentelor penitenciare, cât și înființarea celor de binefacere.

În general și în concluzie, trebuie spus că, în cei 12 ani cât Regulamentul invocat a rămas în vigoare nu s-au înregistrat rezultate notabile. Este însă remarcabil că tratamentul aplicat deținuților a cunoscut îmbunătățiri semnificative prin relaxarea legislației penale rezultată din dispozițiile Codului penal din 1865. Pentru carențele care au persistat, de vină a fost și mentalitatea unei părți a societății, care privea pe condamnați ca vrăjmași neîmpăcați și irecuperabili ai comunității.

2.4. Forme de detenție și clasificarea închisorilor prevăzute de Codul Penal Român din 1865

Într-o remarcabilă operă de sistematizare a materiei, inspirându-se și din alte modele europene, Codul Penal intrat în vigoare în 1865 clasifică infracțiunile în crime, delikte și contravenții, reglementând și formele de detenție corespunzătoare, deși o concordanță fără cusur n-a fost niciodată posibilă.

Codul Penal din 1865 a rămas în literatura de specialitate ca fiind cel mai blând din toate țările europene. Eliminând pedeapsa capitală, dispozițiile sale se încadrau într-un larg sistem de sancțiuni cu detenția, de la 15 zile, la închisoare pe viață – și aceasta din urmă pronunțată în cazurile celor mai grave acțiuni criminale.

Examinat în asamblul său, textul Codului Penal din 1865 oferea imaginea unui instrument temeinic, bine structurat și profesional elaborat, acoperind paleta variată de infracțiuni și oferind astfel magistraților posibilitatea de se pronunța în litera legii.

Dinamica vieții economice și social-politice a pus neconținut organele de jurisdicție în fața unor noi spețe, de unde și necesitatea numeroaselor modificări ulterioare aduse primului Cod Penal al României moderne.

Problema științifică soluționată în acest capitol se referă la rolul actelor normative din perioada studiată – de la Regulamentele Organice din 1831-1832, până la Legea din 1862 și Codul Penal Român din 1865 – în reformarea neconținută a sistemului penitenciar, în acord cu progresele societății românești în epoca modernă. Concluziile au stat la dispoziția legiuitorilor, ajutându-i să optimizeze neconținut legislația penală.

3. Organizarea sistemului penitenciar în anii 1874-1929

Capitolul 3 este structurat în 3 subcapitole după cum urmează:

3.1. Legea din 1874 și noua organizare a închisorilor

Rezultatele modeste ale Regulamentului din 1862 au menținut ca o problemă de stat la ordinea zilei o temeinică și profundă reorganizare a sistemului penitenciar. Astfel, în Mesajul de deschidere a Corpurilor Legiuitoare din toamna anului 1871, suveranul anunța supunerea dezbaterii în cele două Camere a unor proiecte pentru modificarea serviciului penitenciar, bazat pe sistemul celular mixt, înființarea de penitenciare pentru minori etc

Legea asupra regimului închisorilor s-a votat în sesiunea ordinară a Parlamentului din 1873 și a fost sancționată prin decretul domnesc nr. 169 din 26 ianuarie 1874. Ea era însoțită de alte trei documente: un *Regulament general pentru arestele preventive* (din 14 mai 1874); *Regulamentul general al Casei centrale de corecțiune pentru minori* (14 mai 1874); *Regulamentul general pentru penitenciarele centrale* (24 mai 1874)

Conform Codului Penal atunci în vigoare, închisorile erau clasificate astfel: preventive (cu două secțiuni: pentru bărbați și pentru femei), corecționali, de recluziune, corecționale pentru nevârstnici, de recluziune pentru femei. Stabilimentele de binefacere adăposteau bărbați și femei infirmi și cerșetori, cerșetori valizi și orfani nevârstnici. Arestații și condamnații trăiau ziua și noaptea, în comun.

Drepturi necunoscute până acum puneau în evidență schimbarea în bine a regimului din închisori. După cum s-a constatat însă, multe din dispozițiile legii cu privire la aplicarea noului sistem penitenciar au rămas, din cele mai variate cauze – dar mai ales a lipsei resurselor financiare – literă moartă. La sfârșitul secolului al XIX-lea, singura închisoare în care se aplica sistemul penitenciar prevăzut de lege, cu toate rigorile lui, era noua închisoare celulară de la Doftana.

3.2 Aspecte privind sistemul penitenciar din provinciile românești aflate sub ocupație străină înainte de 1918

Trebuie menționat faptul că toate actele normative cu caracter penal privind sistemul penitenciar din provinciile românești unite cu Țara în 1918, sunt indispensabil a fi studiate, pentru înțelegerea corectă a contribuției lor la organizarea acestui sistem după formarea României Mari.

3.3. Structura sistemului penitenciar după Legea pentru organizarea penitenciarelor și institutelor de prevenție din 30 iulie 1929

Legea pentru organizarea penitenciarelor și institutelor de prevenție din 30 iulie 1929 a fost cea importantă lege organică în materie penală intrată în vigoare după 55 de ani de la Legea din 1874. Necesitatea aplicării ei rezultă din faptul că, în această jumătate de secol omenirea a străbătut un drum încărcat de mari progrese în toate domeniile: social, politic, economic, tehnologic, cultural. Pe acest fond fertil societatea românească a înregistrat adevărate momente istorice în existența sa: după Unirea Principatelor Moldova și Țara Românească din 1859 și formarea statului național român modern, a urmat obținerea independenței de stat, în 1878, și apoi Marea Unire din 1918 care a reunit laolaltă toate provinciile istorice românești.

Toate aceste împrejurări au impus și punerea de acord a legislației, organizată unitar cu noile realități. Dintr-o astfel de necesitate a rezultat și elaborarea și intrarea în vigoare a Legii din 1929, care a pregătit terenul și pentru apariția noului Cod Penal din 1936.

Față de perioada Legii din 1874, când regimul penitenciar era bazat pe sistemul mixt, Legea din 1929 a aplicat sistemul progresiv de executare a pedepselor, în care deținutul parcurgea un drum de la condiții mai grele de detenție și, pe măsura ce se „reeducă”, până la regimul semideschis și liberare condiționată.

4. Reglementări juridice în organizarea și activitatea închisorilor în viziunea noilor obiective de umanizare a sistemului penitenciar

4.1. Populația închisorilor și condițiile sale de viață. În acest subcapitol se examinează din punct de vedere statistic mișcarea populației închisorilor pentru o perioadă de cinci ani (1893-1898). Totodată, se prezintă condițiile de viață ale deținuților privind: hrana și condițiile igienice, îmbrăcămintea și întreținerea curățeniei, încălzirea și iluminatul stabilimentelor, încarcerarea și transferul deținuților.

4.2. Instrucția școlară, educația morală și religioasă a deținuților. Autorii vremii au considerat că, în majoritatea cazurilor, în România criminalitatea, corespundea omorului din culpă și nu premeditat ceea ce, credeau ei, era o notă bună pentru țara noastră. Și în ceea ce privește celelalte delict de diferite categorii ele erau, în cea mai mare parte, nu rezultatul unei porniri care să aibă drept cauză firea rea a delincvenților. Lipsa de cultură și de educație, alcoolismul, sărăcia erau cauzele sociale care contribuiau la creșterea numărului de crime și delict și, prin acestea, a populației închisorilor din vechiul Regat.

Numeroși specialiști din țările democratice s-au angajat în animata dezbatere cu privire la rolul mijloacelor educative în remodelarea celor care trec pragul închisorilor spre a-i pregăti pentru momentul reîntoarcerii în societate.

Replicând scepticilor care se îndoiau că mediul penitenciar ar fi putut oferi în materie de educație mai mult decât viața în libertate, mulți autori au susținut cu argumente necesitatea unor acțiuni concertate pentru a face din închisoare o școală de îndreptare, convingși că majoritatea celor închiși erau ființe recuperabile pentru societate. Toți aceștia au stăruit însă asupra cerinței ca educatorul (învățătorul, psihologul, duhovnicul) să fie înzestrat cu vocația rolului pe care era chemat să-l joace în raporturile cu ființele traumatizate și derutate de severe încercări ale vieții.

În același timp, mulți experți în știința penologică au ajuns la concluzia că dacă școala nu a fost o instituție atractivă în libertate, este greu de crezut că ea va deveni mai atractivă în detenție. Această convingere a scepticilor nu este însă și un motiv temeinic pentru a nega necesitatea efortului de a sădi în conștiința celor răătăciți – ființe totuși adaptabile – beneficiile însușirii prin educație a normelor morale ale societății.

Din acest punct de vedere, este remarcabil faptul că actele normative românești din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea au fost inspirate de concepția umanistă și optimistă că viața în detenție putea oferi tuturor celor închiși - de la minori la vârstnici, bărbaților cât și femeilor – șansa îndreptării prin știință de carte, muncă și credință.

Purtate de curentul înnoitor ce-și făcuse loc în justiția națională, autoritățile Vechiului Regat au dat curs în unele închisori programelor educative preconizate de mințile înaintate ale vremii.

În general vorbind, pentru întreaga populație din mediul penitenciar, regulamentele acestor ani au vădit o constantă preocupare pentru educația morală a acesteia.

4.3. Munca în închisori

Una din inovațiile legiuitorului, inspirată în mod evident din principiile și practicile dreptului penal european, a fost viziunea nouă asupra locului și rolului muncii în închisori, de umanizare a acesteia. Astfel, lucrul productiv a fost conceput nu ca o corvoadă apăsătoare și perceput de deținuți ca o pedeapsă, ci ca mijloc de îndreptare și remodelare a osânditului ca persoană productivă, pe drumul către traiul în libertate ce avea să urmeze.

4.4. Statutul juridic al personalului penitenciarelor

Dispozițiile noilor legi au contribuit la reglementarea riguroasă a funcționării serviciilor, a îndatoririlor personalului – de la director la guardian – a relațiilor personalului cu populația de deținuți, punând-o la adăpost de abuzurile la care ar fi putut fi supusă

Administrația centrală a penitenciarelor era pusă sub directă autoritate a Ministerului de Interne. Un director general asigura conducerea centrală, ajutat de un personal subordonat: subdirectori, șefi de birou, grefieri-contabili, arhivari, cu pregătire profesională superioară. Serviciul sanitar era asigurat de un medic. Cel religios era încredințat unui preot-duhovnic. În posturile de gardieni nu puteau fi admiși decât militari vechi, care prezentau certificate de serviciu și recomandări cu privire la purtarea lor.

4.5. Elemente de analiză comparată dintre sistemele penitenciare din Republica Moldova și România, în epoca contemporană. Pentru a evidenția continua reformă a sistemului penitenciar, s-a realizat o analiză comparativă statistică între sistemele penitenciare din Republica Moldova și România, în secolul XXI.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Preocupări pentru modernizarea sistemului penitenciar și ameliorarea vieții deținuților din închisori după modelul țărilor europene avansate s-au manifestat de timpuriu și ca urmare a lărgirii orizontului societății românești spre lumea apuseană, fenomen vizibil și în concepția de guvernare a unor domnitori luminați din Principatele Române. În prima jumătate a secolului al XIX-lea, starea temnițelor cât și condițiile de viață a celor închiși erau încă primitive.

Cu secolul al XIX-lea, și în deseobi în cel de-al doilea deceniu, actul de justiție a fost influențat, în cele două Principate, de principii de sporită echitate și umanism. Pedepsele aspre, inclusiv detenția arbitrară, începuseră să mai contenească; celor închiși în temnițe sau pușcării li se comutau sau reduceau pedepsele, iar unii erau grațiați de restul pedepsei ce o aveau de executat.

Spiritul european referitor la drepturile omului a iradiat așadar în această perioadă și în Principatele Române, influențând vizibil justiția, practica judiciară și gândirea cu privire la raportul dintre vină și pedeapsă.

La începutul secolului al XIX-lea în apusul Europei legislația civilă și penală a cunoscut însemnate progrese în sensul distribuirii mai echitabile a dreptății, precum și a executării pedepselor cu respectarea condiției umane. O nouă generație de tineri instruiți în centrele universitare apusene, inclusiv în domeniul dreptului, au militat pentru aplicarea acestor principii și practici în societatea românească.

Numeroși autori și specialiști în domeniu nu s-au limitat la constatări și idei abstracte, preluate de la autori europeni a căror cunoaștere o dovedeau cu prisosință, ci au înaintat legiutorului o serie de propuneri adaptate la realitățile din Principatele Române, și anume: detenția pe clase de vinovăție, sex și vârstă; educația morală și religioasă; igiena localurilor și a deținuților; asistența medicală; îmbunătățirea hranei celor închiși; introducerea muncii productive și retribuirea ei cu un procent legiuit; învățarea de meserii; scurtarea executării pedepsei pentru bună purtare; desființarea caznelor sau limitarea lor; încadrarea temniței cu gardieni de meserie; întărirea pazei încât să nu facă necesară barbara punere în fiare și butuci etc.

Ca și în alte domenii ale reformării aparatului de stat, o schiță a remodelării sistemului penitenciar s-a conturat în anii punerii în lucrare a Regulamentelor Organice din 1831 în Țara Românească și 1832 în Moldova. În timpul domniilor care au urmat, izvoare ale epocii anunțau în perspectivă o reformă a întregului sistem penitenciar. Din păcate, greutățile financiare, turbulențele politice și chiar lipsa de interes au făcut ca distanța dintre proiectele generoase și punerea lor în practică să fie parcursă anevoios și cu mare încetineală. Demersurile și căutările în materie s-au succedat neconținut și după Unirea Principatelor, deși au urmat un curs sinuos și nu lipsit de inconsecvențe.

Un progres pe care îl aduce Legea din 1862 este înființarea de închisori speciale pentru femei și minori, precum și a stabilimentelor de binefacere și totodată împărțirea deținuților pe categorii. Stabilimentele de binefacere erau pentru bărbații infirmi cerșetori, pentru femeile infirme cerșetoare, pentru cerșetorii valizi și pentru orfanii nevârstnici. Un alt element de noutate este introducerea obligativității muncii în toate închisorile.

S-ar fi putut crede că punerea în aplicare a Regulamentului din 1862 cu dispozițiile sale ar fi putut schimba cu desăvârșire starea din statul român modern abia constituit. În realitate, în cei 12 ani cât acest act normativ a rămas în vigoare, s-au înregistrat numai mici încercări de reorganizare, fără rezultate practice notabile. De altfel, în această perioadă de început, erau atâtea de făcut pe linia reformării statului, iar climatul politic rămânea îndeajuns de zbuciumat, încât și prioritățile rămâneau greu de stabilit.

Codul Penal din 1865 a rămas în literatura de specialitate ca fiind cel mai blând din toate țările europene. Eliminând pedeapsa capitală, dispozițiile sale se încadrau într-un larg sistem de sancțiuni cu detenția, de la 15 zile, la închisoare pe viață – și aceasta din urmă pronunțată în cazurile celor mai grave acțiuni criminale

În general vorbind, deși legea din 1874 cuprindea dispoziții incomparabil mai bune decât actele normative anterioare – exceptând penitenciarul Doftana și, în parte, închisorile Craiova și Galați – traiul în comun al deținuților a continuat ca și în trecut, fără ca măcar regula tăcerii să fie cu strictețe respectată. De exemplu, se constata chiar că, la ani buni de la intrarea în vigoare a *Legii asupra regimului închisorilor* din 1874, nu se crease un penitenciar de recidivă, în pofida dispozițiilor expuse în acest sens, ceea ce menținea contactul recidiviștilor cu restul arestaților.

De asemenea *Legea asupra regimului închisorilor* din 1874 a prevăzut pentru recidiviști regimul filadelfian (celular), în amenajarea unor localuri adecvate acestui statut. Scopul legiuitorului nu a fost însă atins, atât din cauza lipsei localurilor corespunzătoare acestei destinații, cât și a unui personal de supraveghere pregătit, așa încât regimul în comun a continuat ca și în trecut.

Probațiunea, ca alternativă la pedeapsa privării de libertate, este consacrată pentru prima dată în România în *Legea asupra regimului închisorilor* din 1874.

Prin prevederile sale, *Legea asupra regimului închisorilor* din 1874 a fost considerată la vremea respectivă una dintre cele mai progresiste legi de executare fiind comparată cu *Legea* belgiană din 1870 și *Legea* franceză din 1875, prezentând chiar unele avantaje față de acestea

Prima concluzie era aceea că legea din 1874 cât și Regulamentul care i-a urmat erau bune, dar că punerea în aplicare a dispozițiilor acestor acte normative lăsau cu totul de dorit. Cauzele au fost numeroase, dar cea de căpetenie s-a dovedit interesul scăzut al cercurilor guvernante de diferite orientări politice față de problema închisorilor, privită în virtutea unei vechi viziuni doar ca un mijloc

de a pedepsi și a izola pe vinovați, și nu de a-i îndrepta. La această cauză s-a adăugat și lipsa unor resurse financiare îndestulătoare pentru construirea noilor stabilimente reclamate de modernizarea sistemului penitenciar.

Un moment distinct în istoria sistemului penitenciar din România din primele două decenii ale secolului al XX-lea avea să fie *Legea pentru organizarea penitenciarelor și institutelor de prevenire* din iulie 1929. Faptul că de la ultima reglementare din secolul al XIX-lea (*Legea închisorilor* din 1874) nu s-a simțit nevoia unei legi uzuale în materie, este o dovadă a modului temeinic cum a fost concepută. Mai mult decât atât, se poate formula concluzia îndrăzneată dar pe deplin întemeiată că, prin această lege, doctrina românească a devenit alături de alte surse, un izvor de drept penal internațional, deoarece multe din principiile legii s-au regăsit în cuprinsul Ansamblului de reguli minime pentru tratamentul deținuților, adoptat de ONU în anul 1955.

Cum am mai afirmat însă, progresele înregistrate în viața social-economică a țării în acest interval de timp au reclamat punerea de acord a științei dreptului în noile realități, cerință din care a rezultat și noua lege din 1929. Tendința de organizare pe baze științifice a unui sistem cât mai eficient de prevenire și reprimare a infracțiunilor a scos în evidență faptul că nu se putea ajunge la o reală reorganizare fără conlucrarea tuturor componentelor care concură la pedepsirea infractorilor.

Autorii vremii au considerat, părere cu care suntem de acord, că în majoritatea cazurilor, în România criminalitatea corespundea omorului din culpă și nu premeditat ceea ce, credeau ei, era o notă bună pentru țara noastră. Și în ceea ce privește celelalte delikte de diferite categorii, ele erau, în cea mai mare parte, nu rezultatul unei porniri care să aibă drept cauză firea rea a delincvenților. Lipsa de cultură și de educație, alcoolismul, starea materială și sărăcia erau cauzele sociale care contribuiau la creșterea numărului de crime și delikte și, prin aceasta, a populației închisorilor din Vechiul Regat.

Cât privește condițiile de viață, textul legilor cuprindeau dispoziții amănunțite cu privire la hrană, îmbrăcămintea, curățenia, încălzirea și iluminatul în închisori. Hrana era mai consistentă și mai variată. Condamnații la pedepse corecționale erau obligați să poarte uniforma penitenciarului. Erau autorizate, ca supliment, și hainele mai călduroase aduse de familie. Curățenia era obligatorie în toate compartimentele: dormitoare, săli, ateliere, bucătării, latrine, curți interioare, igiena corporală.

În general vorbind, pentru întreaga populație din mediul penitenciar, regulamentele acestor ani au vădit o constantă preocupare pentru educația morală a acestora. Astfel, atât Regulamentul aresturilor preventive cât și Regulamentul penitenciarelor centrale (de corecție și reclusiune), încurajau procurarea abecedarelor, a cărților religioase, „de știință și moralitate”, alocând 3 ore pe zi pentru școală, vizite autorizate, plimbare și lectură cărților permise și procurate de preotul închisorii

Mulți experți în știința penologică au ajuns la concluzia că dacă școala nu a fost o instituție atractivă în libertate, este greu de crezut că ea va deveni mai atractivă în detenție. Această convingere a scepticilor nu este însă și un motiv temeinic pentru a nega necesitatea efortului de a sădi în conștiința celor răătăciți – ființe totuși adaptabile – beneficiile însușirii prin educație a normelor morale ale societății.

Din acest punct de vedere este remarcabil faptul că actele normative românești din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea au fost inspirate de concepția umanistă și optimistă că viața în detenție putea oferi tuturor celor închiși - de la minori la vârstnici, bărbaților cât și femeilor – șansa îndreptării prin știință de carte, muncă și credință.

Pentru a-și atinge scopurile, munca în penitenciare trebuie să fie utilă și moralizatoare; productivă și remuneratorie; proporțională cu aptitudinile și puterile deținuților și să conducă la învățarea unei meserii. Examineate din acest punct de vedere, legile și regulamentele din perioada studiată fie că prezentau însemnate carențe, fie că n-au fost puse în aplicare în integralitatea lor. Astfel, cum nu toate aceste ateliere s-au dovedit productive și rentabile, create uneori din birou și fără o fundamentare economică, unele au avut o viață scurtă, fiind desființate din cauza lipsei de comenzi și a concurenței meseriașilor din împrejurimi. Totodată, lipsa de fonduri, de mijloace tehnice și de personal calificat pentru îndrumare, au avut ca rezultat faptul că statul n-a fost în măsură să asigure tuturor celor întemnițați posibilitatea de a lucra.

Una din tarele de care au suferit închisorile din România – și care în alte țări au făcut obiectul unor stăruitoare preocupări – a fost lipsa unui personal administrativ calificat și stabil pentru serviciul închisorilor, care să facă față nu numai funcției represive, ci și aceleia de recuperare, reeducare și reintegrare în societate. De aceea, în *Raportul general asupra închisorilor centrale și aresturilor preventive pe anul 1896* al lui Gr. I. Dianu, pe atunci director general al închisorilor, se propunea elaborarea unei legi de organizare a serviciului interior și exterior al închisorilor care să reglementeze condițiile de admitere pentru funcționarii stabilimentelor penitenciare și garantarea stabilității lor. Și aceasta pentru că – după cum era convingerea timpului - bunele rezultate ale unui sistem penitenciar depindeau mai mult de persoanele însărcinate cu aplicarea lui, decât de sistemul însuși.

Valorificând opiniile pertinente ale zecilor de autori folosiți, lucrarea de față oferă celor ce încadrează sistemul penitenciar din România – de la comandanți și specialiști din toate domeniile la gardieni - un instrument de reflecție și punere în practică a experiențelor dobândite într-o lungă perioadă de timp, pentru optimizarea și sporirea eficienței muncii de reeducare a celor condamnați la pedepse privative de libertate: toate concluziile formulate și-ar putea aduce o modestă contribuție la acreditarea ideii de perpetuă necesitate a reformării sistemului penitenciar.

Examinarea dispozițiilor cuprinse în actele normative intrate în vigoare în secolul al XIX-lea și începutul celui următor, predispun la identificarea unor noi prevederi de optimizare a legislației penale.

În baza concluziilor rezultate din studierea datelor într-o perioadă semnificativă de timp, cât și din opiniile și soluțiile gândite de contemporanii vremii, raportate la realitățile, tendințele și obiectivele de astăzi ale reformei penitenciare, au rezultat soluții cum sunt:

- Necesitatea cunoașterii personalității celor predispuși la încălcarea legilor, ceea ce contribuie la combaterea eficientă a infraționalităților
- Organizarea muncii în închisori, educația școlară, morală și religioasă ceea ce contribuie în mod eficient la resocializarea celor care execută pedepse privative de libertate, și la remedierea deficitului comportamental al deținuților
- Permanentă umanizare a regimului de detenție și respectarea demnităților umane, acestea fiind cerințe dictate de exigențele epocii contemporane
- Înzestrarea personalului cu cunoștințe de înțelegere a personalității umane, astfel încât acesta să depășească funcția de simpli gardieni.

Observațiile generațiilor de juriști privind sursele infraționalității, curba ascendentă a fenomenului, raportat la cauzele sale (condiții sociale, starea materială a populației, gradul de instrucție, structura psihică a individului, rigorile legilor civile și penale etc) – însumate și analizate în lucrare, au certe perspective de aplicabilitate în măsuri reformatoare pentru sistemul penitenciar.

Concluziile la care ne referim pot contribui, de asemenea, la orientarea legiuitorului spre idei și soluții de optimizare a atitudinii cetățeanului față de respectarea normelor legale. Valoarea practică a acestor concluzii se referă la aspecte cum ar fi:

- Reținerea opiniilor ca valoare universală și de durată privind umanizarea climatului penitenciar, ca îndreptar pentru opera de legiferare în materie penală.
- Valorificarea experienței dobândite de autorități în organizarea sistemului penitenciar în perioada deschiderii societății românești spre modernitate.
- Sublinierea ideii de deschidere spre europenism a sistemului de guvernare și legiferare românesc – suport istoric al apartenenței actuale a României la Uniunea Europeană.
- Inventarierea patrimoniului de valori umane rezultat din dispozițiile legilor și regulamentelor perioadei studiate, cu privire la condițiile de viață, organizarea muncii, educația morală, școlară și religioasă practicate în închisorile din acest segment de timp.

În concluzie, **problema științifică importantă soluționată** a prezentei lucrări constă în demonstrarea și fundamentarea științifică a existenței la nivel de avangardă, în contextul epocii, a

gândirii juridice din spațiul românesc în ceea ce privește detenția ca sancțiune penală, ceea ce servește la confirmarea faptului că începând cu a doua jumătate a secolului XIX și până la începutul secolului XX spațiul românesc nu s-a modernizat doar minimal, existând preocupări profunde, originale de gândire și acțiune juridică, permițând astfel evidențierea gândirii juridice românești drept una racordată și conformă cu valorile lumii democratice și civilizate, permițându-se de asemenea valorizarea gândirii juridice românești într-o zonă prea puțin cercetată de către specialiștii dreptului

BIBLIOGRAFIE

1. Arhivele Naționale ale României, Direcția Generală a Penitenciarelor, fond Vornicia Temnițelor, dosar 2/1907. 35 p.
2. Arhivele Naționale ale României, Ministerul Administrației și Internelor, fond Penitenciarul Mislea, serviciul județean Prahova, dosar 3/1896-1903. 45 p.
3. Băla Ioan. Evoluția sistemului de executare a pedepselor privative de libertate în dreptul românesc. București: Editura Universul Juridic, 2011. 486 p.
4. Chiș Ioan. Istoria penitenciarelor din România. În „Revista de știință penitenciară” nr. 2/1996, București: Editor Direcția Generală a Penitenciarelor, 1996. p.59-67
5. Codul Penal din 1865. În C. Hamangiu. Codul General al României, I, Codurile, București: Librăria Alcalay, 1907. p. 803-871
6. Dianu Gr. I. Istoria închisorilor din România, Studiu comparativ, Legi și obiceiuri. București: Tipografia Curții Regale F. Göbl Fii, 1900. XXIII, 218 p., 18 planșe
7. Dianu Gr. I. Criminalitatea și cauzele ei în România. Închisorile. Represiunea crimelelor și penalitățile. Sistemele penitenciare. Moralizarea condamnaților, București: Tipografia Curții Regale, 1907. III, 99 p.
8. Gorescu Octav. Văcăreștii Mănăstire. Văcăreștii penitenciar. Precedat de un scurt istoric asupra regimului penitenciar în România, București: Tipografia penitenciarului Văcărești, 1930. 105 p.
9. Hamangiu C. Codul general al României, I, Codurile (1856-1907), București: Editura Librăriei Leon Alcalay, 1907. 1095 p.
10. Hamangiu C. Codul general al României, II, Legile uzuale (1856-1900), București: Editura Librăriei Leon Alcalay, 1907. 2232 p.
11. Hamangiu C. Codul General al României. Legi noi de unificare, vol. XVII, București: Editura Alcalay, 1929. Lege asupra regimului închisorilor din 1 februarie 1874. În C. Hamangiu. Codul General al României, II, Legi uzuale, București: Editura Librăriei Leon Alcalay. 1907. p.250-257
12. Lege asupra regimului închisorilor din 1 februarie 1874. În C. Hamangiu. Codul General al României, II, Legi uzuale, București: Editura Librăriei Leon Alcalay. 1907. p.250-257
13. Legea pentru organizarea penitenciarelor și institutelor de prevenire din 30 martie 1929. În C. Hamangiu. Codul General al României. Legi noi de unificare, vol. XVII, București: Editura Alcalay. 1929
14. Merei Luminița-Eleni. Opinii referitoare la rolul închisorilor și la curențele sistemului penitenciar din perioada de început a României moderne. În Legea și viața, nr. 12, Chișinău, 2011. p. 26-28
15. Merei Luminița-Eleni. Considerații cu privire la reforma regimului penitenciar la începuturile României moderne. La Conferința internațională anuală a doctoranzilor și a tinerilor cercetători *Edificarea statului de drept și punerea în valoare a patrimoniului cultural și istoric al Moldovei în contextul integrării europene*, vol. II, Secția Drept Național, Ediția a V-a, Chișinău, 2011. p. 149-155
16. Merei Luminița-Eleni. Organizarea sistemului penitenciar românesc în anii 1862-1874. La cea de-a XVIII-a sesiune de comunicări științifice a cadrelor didactice – Facultatea de Drept

- și Administrație Publică Constanța, Universitatea Spiru Haret – *Cultura socio-juridică- un factor de echilibru și stabilitate în perioadele de criză*, Constanța, 2011. p. 145-147
17. Merei Luminița-Eleni. *Infrațiuni și pedepse în legislația românească (sfârșitul secolului XVIII-secolul XIX)*. La: Conferința științifică internațională anuală a tinerilor cercetători, *Perspective de dezvoltare a științei în viziunea tinerilor cercetători*, vol. II *Drept Național și Științe Politice*, Ediția a VIII-a, 3 iunie 2014, Chișinău. p. 190-200
 18. Moroiu Constantin. *Disertație pentru îndreptarea pușcării din București cu o arătare pe scurt de sistema temniților englezești și cu o instrucție pentru departamentul de criminal*, 1827. În Ovid Stăniulescu. *Cercetări asupra evoluției regimului penitenciar în veacul al XIX-lea*, Cluj, 1933, p. I-XXIV
 19. *Regulament general pentru penitenciarele centrale din 24 mai 1874*, în „Monitorul Oficial”, nr. 111/24 mai 1874
 20. *Regulamentul general al Casei centrale de corecțiune pentru minori din 14 mai 1874*. În C. Hamangiu. *Codul General al României, II, Legi uzuale*, București: Editura Librăriei Leon Alcalay, 1907. p. 268-274
 21. *Regulamentul general pentru arestele preventive, din 14 mai 1874*, în „Monitorul Oficial”, nr. 104/ 14 mai 1874
 22. *Regulamentul Organic al Moldovei* În C. Hamangiu. *Codul General al României, I, Codurile, 1856-1907*, București: Editura Librăriei Leon Alcalay, 1907, p. 272
 23. *Regulamentul Organic al Munteniei*. În C. Hamangiu. *Codul General al României, I, Codurile, 1856-1907*, București: Editura Librăriei Leon Alcalay, 1907. p.243-260
 24. *Regulamentul temnițelor, anexă la Regulamentul Organic*, Editura Z. Carcalechi, Tipografia Curții Domnești: București, 1847
 25. Stăniulescu Ovid. *Cercetări asupra regimului penitenciar român din veacul al XIX-lea*, Cluj: Tipografia Fondul cărților funduare, 1933. 90 p.
 26. Stănișor Emilian coordonator. *Reforma sistemului penitenciar românesc*, Ministerul Justiției, Administrația Națională a Penitenciarelor, București, 2005. 331 p.
 27. Stătescu Șt. *Despre penitenciare. Partea I. Starea actuală a penitenciarelor noastre*. În „Dreptul”, nr. 23 din 1895, p.194-196; *urmare la Partea I*. În *Dreptul*”, nr. 24 din 1895, p. 202-204; ; *urmare la Partea I și Partea II Organizația modernă a penitenciarelor*. În *Dreptul*”, nr. 25 din 1895, p. 208-211: *urmare la Partea II și Partea III Concluziune*. În *Dreptul*”, nr. 25 din 1895, p. 217-220, București: Tipografia Gutenberg, 1895
 28. Stătescu Șt. *Câteva cuvinte asupra regimului nostru penitenciar*, București: Editura Gutenberg, 1895. 40 p.
 29. Ștefan Bruno. *Mediul penitenciar românesc. Cultură și civilizație carcerală*. Iași: Institutul European, 2006. 250 p.
 30. Thouvenel Edouard. *La Hongrie et la Valachie (souvenirs de voyage et notices historiques)*. Paris: Arthus Bertrand, Libraire- Editeur, 1840. 285 p.

LISTA LUCRĂRILOR PUBLICATE LA TEMA TEZEI

Publicații în reviste de specialitate

1. Bitoleanu Ioan, Merei Luminița-Eleni. Preocupări legislative privind umanizarea muncii în închisori la începutul României moderne. În: *Legea și viața*, nr. 2, Chișinău, 2010. p. 39-44 (0,35 c.a)
2. Merei Luminița-Eleni. Opinii referitoare la rolul închisorilor și la carențele sistemului penitenciar din perioada de început a României moderne. În: *Legea și viața*, nr. 12, Chișinău, 2011. p. 26-28 (0,30 c.a)
3. Smochină Andrei, Merei Luminița-Eleni. Primele reforme penitenciare la începutul României moderne. În: *Revista Studii Juridice Universitare, ULIM, Anul V/nr.3-4*, Chișinău, 2012. p.49-59 (0,60 c.a)

Publicații în materialele conferințelor naționale și internaționale

1. Merei Luminița-Eleni. Considerații cu privire la reforma regimului penitenciar la începuturile României moderne. La Conferința internațională anuală a doctoranzilor și a tinerilor cercetători *Edificarea statului de drept și punerea în valoare a patrimoniului cultural și istoric al Moldovei în contextul integrării europene*, vol. II, Secția Drept Național, Ediția a V-a, Chișinău, 2011. p. 149-155 (0,45 c.a)
2. Merei Luminița-Eleni. Organizarea sistemului penitenciar românesc în anii 1862-1874. La cea de-a XVIII-a sesiune de comunicări științifice a cadrelor didactice – Facultatea de Drept și Administrație Publică Constanța, Universitatea Spiru Haret – *Cultura socio-juridică- un factor de echilibru și stabilitate în perioadele de criză*, Constanța, 2011. p. 145-147 (0,23 c.a)
3. Merei Luminița-Eleni. The affirmation of the renewing current of prison reform in the nineteenth century romanian thinking. In *Proceeding of the 7th World Congress on the Advancement of Scholarly Research in Science, Economics, Law, and Culture – The 1st IISHSS INTERNATIONAL CONFERENCE ON LAW AND SOCIAL ORDER CONSTANTZA* vol. I, 2011. pp.137-146 (0,48 c.a)
4. Merei Luminița-Eleni. The organization of prisons in the Romanian Principalities. In *Proceeding of the 2 nd International Conference on Law and Social Order, Constantza* March 2-3 vol.2, 2012, pp.31-37 (0,32 c.a)
5. Merei Luminița-Eleni. The work in prison at the beginning of modern Romania. In *Proceeding of the 2 nd International Conference on Law and Social Order, Constantza* March 2-3 vol.2, 2012, pp.44-51 (0,41 ca)
6. Merei Luminița-Eleni. Infrațiuni și pedepse în legislația românească (sfârșitul secolului XVIII-secolul XIX). La: Conferința științifică internațională anuală a tinerilor cercetători, *Perspective de dezvoltare a științei în viziunea tinerilor cercetători*, vol. II Drept Național și Științe Politice, Ediția a VIII-a, 3 iunie 2014, Chișinău. p. 190-200

ADNOTARE

Merei Luminița Eleni. „Regimul juridic al sistemului penitenciar în România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, începutul secolului al XX-lea”. Teză pentru obținerea gradului științific de doctor în drept. Specialitatea 551.01 – Teoria generală a dreptului.

Structura tezei: introducere, patru capitole, concluzii, bibliografia din 162 titluri. Rezultatele tezei de doctorat au fost expuse în 9 articole publicate în culegeri și reviste de specialitate din România, SUA și Republica Moldova

Cuvinte-cheie: delincvență, sistem celular, reinserție, expiație, comutare, recidivă, instanță, reclusiune, corecție, prevenție, detenție, încarcerare, criminalitate

Domeniul de studiu al tezei de doctor se referă la regimul juridic, din perspectivă istorică, a sistemului de detenție în România în perioada cea mai prolifică a construcției și modernizării statului român, perioadă în care se face un extraordinar salt în absolut toate domeniile vieții politico-socio-economice. O perioadă istorică în care nevoia de modernizare a statului român a coincis în mod fericit cu o perioadă de profunde schimbări de mentalități și realități juridice pe plan european și mondial în domeniul răspunderii penale, executării pedepselor privative de libertate și a condițiilor de viață în detenție.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul tezei de doctorat este ca, pe baza studierii izvoarelor, actelor normative și lucrărilor editate consacrate temei alese, să argumenteze obiectivul urmărit cu consecvență de slujitorii legii timp de un secol și mai bine: umanizarea sistemului penitenciar, a condițiilor de detenție din închisori, în vederea resocializării celor osândiți la pedeapsa privativă de libertate. În baza scopului propunem realizarea următoarelor obiective: evidențierea necesității reformării sistemului penitenciar, cunoașterea opiniilor penaliștilor europeni și români referitoare la rolul închisorilor și la carențele sistemului penitenciar din perioada modernă; înfățișarea organizării sistemului penitenciar din Principatele Române și România modernă în perioada 1831-1929; sublinierea rolului modernizator al legilor și regulamentelor în materie din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, cu vădită tendință de umanizare a sistemului penitenciar; examinarea dispozițiilor privind ameliorarea vieții deținuților; descrierea organizării muncii în închisori, a educației morale, școlare și religioase, în vederea pregătirii reinserției sociale a populației din penitenciare și case de corecție; concluzii care să proiecteze experiența și învățămintele acestei perioade de înnoire a legislației penale la contemporaneitate, pentru a contribui la ameliorarea acestora

Noutatea și originalitatea tezei. Autorea prezentei teze și-a propus să aducă la lumină părțile pozitive ale legilor și regulamentelor din perioada studiată, punând accentul pe umanizarea sistemului penitenciar. Din acest punct de vedere, ideea de reformă morală a sistemului penitenciar românesc n-a făcut până în prezent, decât în rare cazuri, obiectul explicit al unor studii în monografice aprofundate

Teza de doctorat a parcurs aproape exhaustiv studiile de referință publicate până în prezent, începând cu ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, cât și codurile și legile uzuale ale acestei perioade. Unele izvoare folosite (materiale de arhivă privind munca în închisori sau condițiile de viață) au fost aduse pentru prima oară în circuitul informației științifice, ceea ce oferă un plus de originalitate lucrării. Lucrarea de față vine în completarea studiilor anterioare, cu o prezentare a sistemelor penitenciare din provinciile românești aflate sub ocupație străină înainte de 1918 și tocmai pentru a evidenția continua reformă a sistemului penitenciar, cu o analiză statistică comparată dintre sistemele penitenciare din Republica Moldova și România, în epoca contemporană

Problema științifică importantă soluționată a prezentei lucrări constă în demonstrarea și fundamentarea științifică a existenței la nivel de avangardă, în contextul epocii, a gândirii juridice din spațiul românesc în ceea ce privește detenția ca sancțiune penală, ceea ce servește la confirmarea faptului că începând cu a doua jumătate a secolului XIX și până la începutul secolului XX spațiul românesc nu s-a modernizat doar minimal, existând preocupări profunde, originale de gândire și acțiune juridică, permițând astfel evidențierea gândirii juridice românești drept una racordată și conformă cu valorile lumii democratice și civilizate, permițându-se de asemenea valorizarea gândirii juridice românești într-o zonă prea puțin cercetată de către specialiștii dreptului.

Semnificația teoretică. În baza concluziilor din studiul datelor dintr-o perioadă semnificativă de timp, raportate la realitățile și obiectivele de astăzi ale reformei sistemului penitenciar, teza argumentează: necesitatea măsurilor sociale de prevenire a infracționalității; prevenirea fenomenului de recidivă; cultivarea unor convingeri și reguli de conduită etică, pentru remedierea deficitului comportamental al deținuților.

Valoarea aplicativă a lucrării. Observațiile generațiilor de juriști privind sursele infracționalității, curba ascendentă a fenomenului, raportat la cauzele sale însumate și analizate în lucrare, au certe perspective de aplicabilitate în măsuri reformatoare pentru sistemul penitenciar

Implementarea rezultatelor științifice. Majoritatea ideilor, concluziilor și propunerile cuprinse în teză și-au găsit oglindirea în publicațiile autoarei și ar putea fi utilizate în perspectiva utilizării lor în ceea ce rămâne statornic pentru ideea de detenție: ameliorarea condiției umane a celui ce-și ispășește pedeapsa, pentru a fi redat societății în ideea respectării normelor legale

ANNOTATION

Merei Luminița Eleni. „The Juridical Regime of the Penitentiary System in Romania in the 2nd Half of the 19th Century, early twentieth Century”. Thesis for Obtaining the Scientific Degree of Doctor in Law Speciality 551.01 – The General Theory of Law.

Structure of the thesis: introduction, four chapters, conclusions, bibliography with 162 titles. The results of the doctoral thesis were presented in 9 articles published in collections and specialty magazines in Romania, the USA, and the Republic of Moldova

Keywords: delinquency, cell system, reinsertion, expiation, commutation, relapse, instance, reclusion, correction, prevention, detention, incarceration, criminality

The field of study of the doctoral thesis refers to the legal regime, from a historical perspective, of the detention system in Romania during the most prolific period of construction and modernization of the Romanian state, a period in which an extraordinary leap was taken in absolutely all fields of the political, social and economic activity. A historical period in which the need for modernization of the Romanian state happily coincided with a period of deep changes of mentalities and legal realities in Europe and worldwide in the field of criminal liability, of the execution of punishments with deprivation of freedom, and conditions of life in prison.

Purpose and objectives of the thesis. The purpose of the doctoral thesis is that, based on the studies of sources, legal acts and works published on the chosen theme, to argue the objective consequently pursued by the servants of the law for more than a century: humanization of the penitentiary system, of the detention conditions in prisons, with a view to reinsert in society the persons condemned to punishments with deprivation of freedom. Considering our purpose, we propose the achievement of the following objectives: to highlight the need to reform the penitentiary system, to know the opinions of the European and Romanian penalists on the role of prisons and on the deficiencies of the penitentiary system in the modern period; to present the organization of the penitentiary system in the Romanian Principalities and in the modern Romania for the period 1831-1929; to underline the modernizing role of the laws and regulations in this matter in the last decades in the 19th century and in the beginning of the 20th century, with an obvious tendency to humanize the penitentiary system; to examine the dispositions concerning the improvement of the convicts' life; to describe the work organization in prisons, the moral, school, and religious education, with a view to prepare the reinsertion in society of the population of penitentiaries and correctional institutes; conclusions that reflect the experience and the knowledge acquired from that epoch of renewal of the criminal legislation and into the contemporary reality, in order to contribute to the improvement thereof.

The novelty and the originality of the thesis. The author of this thesis proposed herself to highlight the positive parts of the laws and regulations in the period studied, focusing on the humanization of the penitentiary system. From this point of view, the idea of moral reform of the Romanian penitentiary system has, until the present day, made but a few times the explicit object of some in-depth monographic studies.

The doctoral thesis went through almost exhaustively the reference studies published until the present, starting from the last decades of the 19th century, and the codes and the usual laws of this period. Some of the sources used (archive materials concerning the work in prisons or the life conditions) are brought into the scientific information for the first time, which brings the work an extra amount of originality. This work complements the previous studies, with a presentation of the penitentiary systems in the Romanian provinces that were under foreign occupation before 1918 and especially to highlight the continuous reform of the penitentiary system, with a statistical compared analysis of the penitentiary systems in the Republic of Moldova and Romania, in the contemporary age.

The important scientific issue solved by this work consists of demonstrating and giving a scientific base to the existence as an avant-garde, in the context of the epoch envisaged, of the legal thought in the Romanian space concerning the detention as penal sanction, which serves to confirm the fact that, starting from the second half of the 19th century until the beginning of the 20th century, the Romanian space did not modernize only at a minimal level, as there were deep original concerns in the legal thought and action, thus allowing for highlighting the Romanian legal thought as one that is connected and conform with the values of the democratic and civilized world, allowing us to evaluate the Romanian legal thought in an area that has been too little researched by the law specialists.

Theoretical significance. Based on the conclusions of the study of data collected in a significant time span, compared to today's realities and objectives of the reform of the penitentiary system, the thesis argues on: the necessity of social measures to be taken to prevent criminality; the prevention of the relapse phenomenon; cultivation of some convictions and rules of ethical conduct, in order to remedy the behavioral deficit of the convicts.

Applicative value of the work. The observations of the generations of legal professionals concerning the sources of criminality, the ascending curve of the phenomenon, in relation to its causes, summed up and analyzed in this work, have certain perspectives of applicability in measures towards a penitentiary system reform.

Implementation of the scientific results. Most of the ideas, conclusions, and proposals included in the thesis are reflected in the materials published by the author, which could be useful from the perspective of the use in what remains perennial for the idea of detention: the improvement of the human condition of a prisoner serving his punishment, in order for him to be restituted to society in the observance on the legal norms.

АННОТАЦИЯ

Мерей Луминица Елени. «Правовой режим тюремной системы Румынии во второй половине XIX – начале XX века». Работа на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 551.01 – Общая теория права.

Структура диссертации: введение, четыре главы, выводы, библиография из 162 наименований. Результаты докторской диссертации были изложены в 9 статьях, опубликованных в сборниках и специализированных журналах Румынии, США и Республики Молдова.

Ключевые слова: преступность, система камер, реинтеграция, искупление, коммутация, рецидив, инстанция, лишение свободы, исправление, предотвращение, заключение, заключение в тюрьму, криминальность.

Область исследования докторской диссертации охватывает правовое регулирование тюремной системы Румынии, рассматриваемое с исторической перспективы в наиболее плодотворный период строительства и модернизации румынского государства, когда произошёл необычайный скачок в абсолютно всех сферах политико-социо-экономической жизни.

Цель и задачи работы состоит в том, чтобы на основании изучения источников, нормативных актов и изданных работ, посвящённых избранной теме, аргументировать стремление, которое служители закона неустанно воплощали в жизнь на протяжении более чем века: гуманизация пенитенциарной системы, условий содержания в тюрьмах, в целях ресоциализации тех, кто был осуждён к лишению свободы. На основе этой цели предлагается реализация следующих задач: обоснование необходимости реформы пенитенциарной системы, выявление мнений европейских и румынских пеналистов относительно роли тюрем и недостатков современной пенитенциарной системы; появление организации пенитенциарной системы в Румынских княжествах и современной Румынии в период 1831-1929 гг.; подчёркивание модернизирующей роли законов и постановлений в данной области, принятых в последние десятилетия XIX в. – начале XX в., с явно выраженной тенденцией к гуманизации пенитенциарной системы; изучение положений относительно улучшений жизни заключённых; описание организации труда в тюрьмах, морального, школьного и религиозного воспитания с целью подготовки социальной реинтеграции обитателей тюрем и коррекционных учреждений.

Научная новизна и оригинальность работы. Автор работы намеревалась вынести на передний план положительные стороны законов и постановлений изучаемого периода, уделяя особое внимание гуманизации пенитенциарной системы. С этой точки зрения, идея моральной реформы румынской пенитенциарной системы до сегодняшнего дня, не считая редких исключений, не была предметом всестороннего углублённого монографического исследования.

В диссертации охвачены почти всеобъемлющим образом исследования по теме, опубликованные до настоящего времени, начиная с последних десятилетий XIX в., а также кодексы и законы, обычные для этого периода. Некоторые использованные источники (архивные материалы о труде в тюрьмах и условиях жизни) выведены в научный информационный оборот впервые, что представляет собой положительный момент в контексте новизны работы. Настоящая диссертация предназначена для дополнения предшествующих исследований, презентации пенитенциарных систем румынских провинций, находившихся под иностранной оккупацией до 1918 г., а также для усиления важности продолжительной реформы пенитенциарной системы, с применением сравнительного анализа статистической информации по пенитенциарным системам Республики Молдовы и Румынии на современном этапе.

Решенная научная проблема заключается в демонстрации и научном обосновании существования авангардной в контексте эпохи юридической мысли в румынском пространстве по отношению к лишению свободы как уголовной санкции, что ведёт к подтверждению того факта, что начиная со второй половины XIX в. и до начала XX в. румынское пространство модернизировалось не на минимальном уровне, а существовали исследования глубинного характера, оригинальные идеи и правовые действия, что позволило румынской правовой науке войти в соответствие и гармонизироваться с ценностями демократического и цивилизованного мира.

Теоретическое значение. На основании выводов, полученных в ходе изучения данных, охвативших значительный период времени, и их соотношения с реалиями и целями сегодняшнего дня в контексте реформы тюремной системы, в работе приводятся доводы о: необходимости социальных норм предупреждения преступности; предотвращения явления рецидива; взращивания убеждений и правил этического поведения для исправления поведенческих отклонений заключённых.

Прикладное значение работы. Замечания поколений юристов об источниках преступности, возрастающая кривая явления в соотношении с его причинами, обобщёнными и проанализированными в работе, дают чёткие перспективы применения в реформаторских мерах в тюремной системе.

Реализация научных результатов. Большинство идей, выводов и предложений, охваченных работой, нашли отражение в публикациях автора и могут использоваться с точки зрения их использования для того, что остаётся главным для идеи лишения свободы: улучшение человеческих качеств того, кто отбывает наказание, для возвращения его обществу ввиду соблюдения правовых норм.

Merei Luminița Eleni

**REGIMUL JURIDIC AL SISTEMULUI PENITENCIAR ÎN ROMÂNIA ÎN A DOUA
JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA, ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA**

Specialitatea: 551.01 – Teoria generală a dreptului

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 28.10.2015
Hîrtie ofset. Tipar ofset
Coli de tipar: 1,8

Formatul hîrtiei 60x841/16
Tirajul 50ex.
Comanda nr. 316

Centrul editorial poligrafic, MD009, A. Mateevici, 60